

OZBILJAN I NADAHNUT TEATROLOŠKI RAD

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

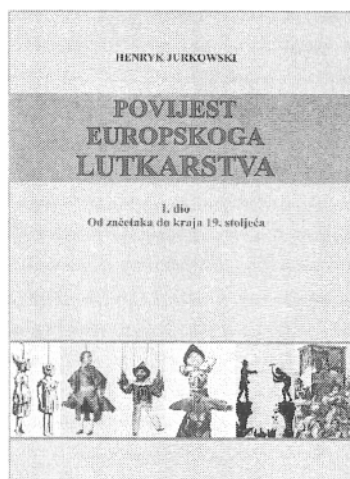
TEORIJA

MEĐUNARODNA
SCENA

**NOVE
KNJIGE**

DRAMA

Henryk Jurkowski
Povijest europskoga lutkarstva.
I. dio – Od začetaka do kraja 19. stoljeća
prevela Ksenija Horvat,
Međunarodni centar za usluge u kulturi
Zagreb, 2005.

Kao još jedna potvrda rubnog društvenog statusa lutkarstva može se očitati činjenica da se tek nedavno pojavila prva ozbiljna, ambiciozna i sveobuhvatna povijest evropskog lutkarskog kazališta. Napisao ju je poljski teatrolog Henryk Jurkowski, a agilnost domaće lutkarske scene vidljiva je već u tome što se knjiga uopće pojavila kod nas, iako kasni devet godina za engleskim izdanjem.

Za sada je preveden samo prvi svezak koji zaključuje prikaz netom prije pojave modernizma, ali već iz njega jasno je vidljivo da je riječ o ozbiljnom i nadahnutom teatrološkom radu. Jurkowski otvara svoj put kroz stoljeća europskog lutkarstva polemizirajući s tezom o Indiji ili kulturi Dalekog istoka kao kolijevki lutkarstva, s tezom prilično uvriježenom u razmatranjima o lutkarskoj povijesti. Ne, piše Jurkowski, lutkarstvo kakvo Europa poznaje drukčije je od istočnjačke tradicije, ono je

istog korijena kao i kazalište živoga glumca, dakle dramsko kazalište, nastalo je na istom prostoru i u isto vrijeme kao i ono.

Knjiga je impozantna u obimu i detaljima, kako to povijesti i priliči, obilno citira dokumentaciju, da bi je potom i komentirala i interpretirala. Istodobno, to nije jedino što nudi – Jurkowski nije samo povjesničar, njegova reputacija teoretičara lutkarstva općepoznata je.

Kao povjesničar, Jurkowski metodološki kreće od analize motivacija koje su praktičare dovele u polje lutkarstva, istražujući tako lutku kao kulturni, a ne samo kazališni fenomen, što onda i proširuje i produbljuje sliku. Iako priča priče o vremenima kad je lutkarski zanat bio sljubljen sa zubarskim, kad se lutka tako često pojavljivala u kombinaciji s treniranim životinjama ili kad je bila dio standardnog repertoara akrobata i mađioničara.

Potom, priča priče o sukobima lutkarskih družina s vlastima i rivalima iz "velikog" kazališta koji su rezultirali najmaštovitijim oblicima nametanja kontrole. Osobito zgodan primjer jest engleski zahtjev izrečen početkom 18. stoljeća da se izdaje dozvola, po cijeni od 25 šilinga na godinu, za proizvodnju zvuka trube, bubnja ili frule. Tko nema dozvolu, a zatrubi ili zabubnja, dobije globu, i to visoku.

Nadalje, Jurkowski iscrpno opisuje predstave i važne aktere ove sage duge dvije i pol tisuće godina, priča o lutanjima, drskim satirama, prostotama, ali i o predstavama čudesnih pokretnih pejzaža ili pak o metamorfozama lutaka na otvorenoj sceni koje su omogućavale, na primjer, izmjenu glava između mlinara i njegova magarca ili pak transformaciju Madame Pompadour u indijsko pile.

Kao teoretičar lutkarskoga kazališta, Jurkowski lutkarstvo često postavlja u odnos s kazalištem živoga glumca, pri čemu je vidljiva njegova sklonost "dramskom", skoro pa aristotelovskom, koja ga može navesti da kao komentar neke predstave napiše rečenicu: "Toliko naglasaka na vizualnoj vrijednosti teško da može nešto dodati dramskoj radnji."

Knjiga obuhvaća vrijeme od egipatsko-grčko-rimskih početaka do 19. stoljeća, vrijeme, dakle, u kojem je lutkarstvo bilo tretirano kao, kako sam autor kaže, "zamjena za bilo koji oblik zabave, a lutka kao zamjena za bilo kojeg ljudskog izvođača." I premda je prepuna neobičnih priča, ipak s posebnom radošću očekujemo najavljeni prijevod nastavka, koji opisuje zasigurno manje živopisno vrijeme, ali istodobno i vrijeme u kojem se lutkarstvo otelo takvoj skučenoj definiciji i iskoračilo u nepoznato.